

Predgovor Urednika

Knjiga autora Slavomira C. Miljevića pod naslovom „Upravljanje energijama sustava – (Natural Management), jedna je od mnogih u čijem je središtu sustav upravljanja kao predmet istraživanja. Međutim, ova se knjiga bitno razlikuje od drugih iz više razloga. Prvi je taj što sustav upravljanja nije temeljno područje interesa autora. Autor je po temeljnoj struci pravnik. Drugi je razlog što autor izlazi izvan okvira djelovanja društvenih zakonitosti i trudi se upozoriti čitatelja na potrebu da se ozbiljno sagleda djelovanje prirodnih zakona u području društvenih sustava. Treći je razlog što iz ove knjige čitatelj ne može naučiti što je sustav upravljanja i koji su njegovi strukturni elementi, već mora dobro poznavati ovu materiju da bi mogao razumjeti intelektualni napor autora u namjeri da argumentirano protumači čovjeka i njegovo postojanje kao dio univerzuma i trenutak vječnosti, čovjeka kao prirodno biće, uslijed čega, po definiciji, na njegove društvene aktivnosti i društveni kontekst djeluju i prirodni zakoni. Četvrta posebnost ove knjige je osebujan stil pisanja, karakterističan za autora Slavomira C. Miljevića, stil za kojeg je karakteristično prenošenje slijeda misli na stranice knjige, upravo onim slijedom kako su se odvijale dok je osmišljavao riječi i rečenice i pisao. Uslijed toga, neke se misli i konstatacije više puta ponavljaju, neki se zaključci najavljuju za kasnije faze pisanja, neki se dijelovi teksta, pojmovi i konstatacije više puta naglašavaju.

Postojeći društveni sustav ne funkcionira dobro, pun je suprotnosti i nepravde i treba ga urediti. Autor motiv za pisanje knjige nalazi upravo u neophodnosti promjene postojećeg društvenog sustava. I to, koliko njega kao cjeline, toliko još i više njegovih gospodarsko-političkih strukturnih dijelova (politički podsustav, ekonomski podsustav, sustav vrijednosti).

Promišljajući modalitete kako promjene društvenog sustava učiniti prihvatljivima i sustav poboljšati, autor polazi od prirodnih zakona i povlači paralelu s prirodom te konstatira: ako priroda putem svojih živih organskih pod-sustava funkcionira sukladno prirodnim zakonima, posve je neupitno kako je i svaki od njih naprosto primoran funkcionirati na način sukladan njihovim zahtjevima. Drugim riječima, postavlja pitanje zašto dijelovi društvenog sustava ne funkcioniraju sukladno zakonima koji vrijede za društveni sustav i to bez, na prvi pogled, vidljivih posljedica koje bi se u prirodi odmah manifestirale. Pri tom logički zaključuje da: „Jedan zakon mora istovremeno vrijediti na svim razinama ili ga neće biti“.

Čovjek je društveno, ali istovremeno super-složeno višedimenzionalno biće. U tom kontekstu autor govori o čovjeku kao o „energetskom polju“. Čovjek je obdaren činjenicom „svijesti o sebi samome“ i to je ono što ga razlikuje od svih ostalih „pod-polja“ i „pod-sustava“ u prirodi. Upravo zbog te činjenice autor Miljević čovjeka smatra odgovornim za sve anomalije postojećeg društvenog sustava i ne može ga abolirati od odgovornosti za eventualno nepridržavanje odredbi načela i zakona viših sustava čijih je i sam dio. Razlog nastanka anomalija i deformacija postojećeg društvenog sustava autor vidi, pored ostalog, i u izostanku primjene i djelovanja prirodnih zakona na društveni sustav.

Autor smatra da je čovjek napravio veliku pogrešku, skrenuvši s evolucijom unaprijed zadanog puta, a pri tom skretanju kao pogonsko gorivo koristio je vlastitu svijet i slobodu izbora. Nezadovoljan svojom ulogom funkcionalnog dijela, postavio se nasuprot cjelini. Ova pogreška uzrokovala je niz deformacija sustava vrijednosti današnjega svijeta: političke, ekonomske, ekološke i ostale te tako ugrožava budućnost u najširem kontekstu.

U kritici čovjeka kao super-složenog višedimenzionalnog bića, odgovornog za loše funkcioniranje društvenog sustava, autor se obračunava sa zabludom starom koliko i sam

čovjek i upozorava na istinu: „Čovjek nikad ništa nije izmislio. Uvijek se tu radilo o otkrivanju onoga što priroda već posjeduje i što je oduvijek postojalo.“ I nadalje: „Čovjek je samo potvrđivao, odnosno objavljivao stupanj do kojega je dospio u otkrivanju dotad zapletenih formi i oblika stvarnosti koji ga okružuju.“ Slijedom toga, razinu znanja autor Miljević tumači kao izjednačavanje sa stupnjem i razinom „otkrivenosti cjeline“.

Autor dalje konstatira da upravo radi svoje nesavršenosti čovjek ne primjenjuje „pravila“ ponašanja koja vrijede u prirodi, na društveni sustav i u tome vidi razlog najvećem broju problema današnjega vremena. Uzrok tih problema vidi u postojećem globalnom „ekonomskom modelu.“ Radi se zapravo o autorovoj kritici modela neoliberalnog kapitalizma koji je, uslijed svoje nesavršenosti, doveo do evidentnih nedostataka društvenog sustava: sve veći jaz između bogatih i siromašnih, moć kao cilj, vođenje uvjetovano ciljem, nekontrolirani rast stanovništva, ekološki problemi i dr. Moć kao cilj i motiv i vođenje sustava uvjetovano ciljem i motivom odgovorni su za postojeći društveni sustav. Na pitanje: „Kako se to moglo dogoditi“, autor odgovara: „Način vođenja i moć kao motiv, oslijepili su nositelje moći (upravljanja).

Konstatacijom da: „Ništa što postoji ne može postojati kao odvojena realnost“, autor je slikovit, brutalno iskren, „skida celofan“ s problema, ulazi u njegovu utrobu i postavlja dijagnozu: „Sve što se može dogoditi u situacijama kada se određeni zakoni višega reda neće poštivati, ne može sličiti drugom nego agresivnom igraču kojeg će principijelni sudac nakon dva žuta kartona, isključiti iz igre zbog nepridržavanja unaprijed utvrđenih pravila igre.“

„Društveni sustav, koji je i sam dijelom grandioznog živog prirodnog sustava, ako želi opstati, ne može se ponašati niti malo drugačije od sustava u čijem je sastavu.“ I nadalje: „Znanje o pojavnim oblicima, uvjetom je bilo koje korektivne akcije“. Ovim konstatacijama autor zapravo postavlja temelje tzv. „novog modela“ i ističe da: „Novi model“ s osnova prirodnih načela i zakona sintetizira sve procesne modele, uvjetujući njihovu egzistenciju i razvoj povezivanjem u jedinstvenu organsku formu.“ Tek kada se uspiju prepoznati i razumjeti očitovanja prirodnih načela i zakonitosti unutar društvenog sustava, postaje moguća njegova promjena u smjeru globalnog zahtjeva za njegovim koherentnim funkcioniranjem.

U centralnom dijelu knjige autor postavlja pitanje: „Zašto je upravljanje potrebno? I jeli, uopće, potrebno?“ Odgovor traži, u za njega, karakterističnom ambijentu, u prirodnom okruženju. Konstatira da je u upravljanju „vođenje“ na prvom mjestu, dok se upravljanje javlja u sekundarnom značenju.

Za autora Miljevića, energija je resurs, generiran od strane čovjeka kao super-složenog višedimenzionalnog bića. Energija je ta koja, pored uobičajenih resursa (ljudi, materijalni resursi i sl.) utječe na poslovni proces i daje mu novi oblik, novu dimenziju i novu kvalitetu. Tako oplemenjen proces može doprinijeti poboljšanju društvenog sustava. Odakle toliki značaj energije? Iz prirode. Energija pokreće prirodu, priroda stvara energiju. Zašto ju ne iskoristiti u modeliranju društvenog sustava i urediti ga po uzoru na prirodu u kojoj se sve odvija po unaprijed utvrđenim pravilima? Umjesto dosadašnjeg složenog, ali jednodimenzionalnog značenja „resursa“, nova dimenzija, kroz pojam „energije“ predstavlja širi kontekst.

Umjesto uobičajenih zakona društvenog sustava, oni se u „novom modelu“ transformiraju u prirodna načela i zakone. To ne znači da su dosadašnji standardni zakoni izbrisani. Upravo

suprotno. Oni i dalje ostaju, ali im neposredna primjena više ne smije ovisiti isključivo od izvornih tumačenja njihovih autora.

Da bi to bilo moguće treba ispuniti temeljni uvjet promjene, a to je „učenje.“ I to ne učenje samo pojedinca, kako smo navikli, već učenje sustava. Sustav je taj koji treba učiti kako upravljati samim sobom. Da bi se do toga došlo o sustavu treba misliti kao o živom biću.

Ova je knjiga mogla biti manja po opsegu. Međutim, autor je bilježio kontinuitet svojih misli tako da čitatelj može pratiti redoslijed misli i shvatiti logiku zaključivanja. Knjiga nije jednostavna za čitanje i podrazumijeva prethodno znanje iz područja sustava upravljanja, ali i nekih drugih disciplina i znanstvenih metoda spoznaje, prije svega metodu indukcije i dedukcije te sistematizacije i konkretizacije, jer autor postavlja probleme i objašnjava pojave polazeći od općeg ka pojedinačnom te od pojedinačnog ka općem.

S autorom se može polemizirati o brojnim dijelovima knjige i izrečenim konstatacijama, kao npr.: mogu li se prirodni zakoni jednostavno preslikavati na društveni sustav, nije li vođenje sastavni dio upravljanja, nije li svaki poslovni proces i do sada dobivao „energiju“ kroz angažman ljudskih potencijala kao resursa, o ulozi ekonomije kao znanosti u društvenom sustavu, o mogućnosti izgradnje idealnog društvenog sustava koji će biti potpuno pravedan i bez entropije, o makar i nehotičnom stavljanju znaka jednakosti između čovjeka i društvenog sustava i dr. Međutim, ne može mu se osporiti bogatstvo misli i ideja. Treba mu se odati priznanje za iskrenost u kritici postojećeg i pronalaženju uzroka nesavršenosti. Također, za hrabrost koju pokazuje kroz nastojanje da o poznatom progovori na nepoznat način.

Doprinos ove knjige je, prije svega, u originalnosti pristupa. Snaga te originalnosti je u čvrstom nastojanju da se izađe iz kolotečine razmišljanja i „pogonskog sljepila“ te pokuša sagledati čovjeka i društveni sustav u najširem kontekstu u kontekstu prirode. Dakle, ni čovjek, ni društveni sustav ne postoje kao odvojena realnost. Ako se zalažemo za načelo zakonitosti onda treba afirmirati svijest o tome da zakon mora istovremeno vrijediti na svim razinama ili ga neće biti.

Najveći doprinos ove knjige treba tražiti u snažnom pozivu na promjene koje trebaju doprinijeti rješavanju globalnih problema koji su posljedica neuređenosti globalnog društvenog sustava. Jedan od mogućih putova kojim se zasigurno ne može zalutati je „učenje“. Učenje kroz otkrivanje još neotkrivenog, učenje jednih od drugih, učenje o nama samima, učenje o sustavima i njihovoj strukturi te zakonitostima po kojima djeluju, učenje na pogreškama, učenje o kontekstu.

Ova je knjiga, prije svega, namijenjena onima koji raspolažu kritičnom masom znanja o sustavima upravljanja i njihovim strukturnim elementima, poslovnim procesima i njihovim elementima strukture, o upravljanju kvalitetom u kontekstu zahtjeva ISO normi. Namijenjena je onima koji se žele suočiti ili polemizirati s drugačijim pristupom promišljanja o navedenim fenomenima, odnosno onima koje će obradovati činjenica postojanja drugačijeg pristupa. U tom smislu bit će od koristi znanstvenicima, stručnjacima u području sustava upravljanja, ali i drugim područjima te kritičarima.

Dr. sc. Miroslav Drljača

Zagreb: 2012.